

<http://www.aftenposten.no/viten/La-barn-styre-leken-7452460.html>

«Birk» svinger seg fra et tre, fordi han synes det er gøy. Ingen voksne lager regler eller rammer for leken, han bestemmer selv hva som er målet. **FOTO:** Merete Lund Fasting

La barn styre leken

Den frie, uorganiserte leken på barnas egne premisser er viktigere enn de fleste voksne tror.

Viten Merete Lund Fasting, førsteamanuensis, Institutt for helse og idrettsvitenskap, Universitetet i Agder.

Publisert: 04.feb. 2014 15:28 Oppdatert: 04.feb. 2014 15:28

I mitt doktorgradsarbeid var jeg sammen med 10 år gamle barn i deres lek på fritiden og i skoletiden. Målet var å få en større forståelse for barns lekeverden. Barna viste meg at skrenter, trær og skogholt var deres beste lekesteder. Her kan de blant annet klatre, gå armgang, bli en havfrue eller en løpende spion.

I naturområder finner barna varierte kroppslige utfordringer, her er de oppfinnsomme og her synes de det er spennende å bevege seg.

- Ha-dunk

Merete Lund Fasting **FOTO:** Privat

Når barna beveger seg på disse stedene er relasjonen mellom barna og stedet sentral. «Birk» må være i en hyppig relasjon med treet når han klatrer utover den, for grenen beveger seg. Det at den beveger seg gjør at bevegelsene blir utfordrende og spennende. Dette gir en helt annen opplevelse av tilstedeværelse enn for eksempel å klatre i et statisk klatrestativ.

Når Birk har gått armgang utover grenen slipper han taket og går inn for en kontrollert landing i steinrøysen.

- Må ikke bøye for mye i knea, for da får du kneet opp i kjaken, forklarer han. Leken sitter i kroppen. Han forteller at denne leken er veldig gøy i snø. - Da sier det bare Ha-dunk, og så faller du ned ganske langt... kanskje 5 meter.

Ved slik tilstedeværelse i lek limer følelsene seg fast og en får et forhold til stedet. Birk var svært følelsesladet da han fortalte meg at han nylig hadde mistet favoritt-treet sitt. Naboen hadde sagt det ned fordi han ønsket mer sol. Ingen hadde spurt Birk hva han syntes. Fra dette treet landet han rett i komposten. Og tenk hvordan følelsen av å slippe greina var da.

Havfruen

Noen dager senere skal jeg være med «Siv» hjem. Hun skal vise meg hennes beste lekesteder. Som vanlig sykler jeg hjem sammen med barna etter skolen. Siv forteller meg at dette er det første året de får lov å sykle til og fra skolen, nå har de fylt 10 år. Alle de 28 barna i 5. klasse sykler til skolen nå, men Siv tror ikke alle kommer til å orke dette særlig lenge. Det er bratte bakker til eller fra skolen for de fleste elevene, så det står respekt av å sykle hver dag.

Vi sykler av sted, og etter hvert kommer vi til Sivs nærområde. Vi parkerer syklene våre i bunnen av en skrent like ved Sivs hus, og så klatrer jeg etter Siv oppover fjellveggen. Siv klatrer av sted og hun stråler av entusiasme, trygghet og glede der hun nærmest danser i fjellveggen. Plutselig snur hun seg mot meg og spør:

- Merete, vet du hva jeg er nå?

- Nei, sier jeg.

- Jeg er en havfrue.

Og så klart er hun en havfrue.

«Siv» er blitt forvandlet fra en liten jente til en havfrue, kun gjennom å besøke et tre hun kjenner bedre enn de fleste andre. **FOTO:** Merete Lund Fasting

Kanskje Siv (intuitivt?) sanser treets kraft, og blir påvirket av den lille grenen som strekker seg frem. Er det kanskje det som minner henne om en havfrue? Gadamer og Merleau-Ponty er opptatt av at mennesker har et kreativt og poetisk forhold til virkeligheten, og i Sivs lek og Sivs relasjon til hennes lekesteder blir dette tydelig. Denne lekeplassen i fjellveggen som hun viser meg står i sterk kontrast til den tilrettelagte lekeplassen som ligger like ved, og som Siv er oppgitt over.

Siv gjør narr av de som har laget denne lekeplassen, og sier at den er så liten at du nesten ikke kan se den. Denne lekeplassen ligger på den store grusplassen rett ved siden av de parkerte bilene. Og størrelsen på lekeplassen tilsvarer omtrent tre biler.

- Den er så liten at du nesten ikke ser den, mener Siv.

Ufri hverdag

Dette er to eksempler på de 10 år gamle barnas lek på fritiden. Har barn i dag muligheten til å leke i skrenter, trær og skogholt i deres fritid?

En av de store utfordringene i vårt samfunn er barns stillesitting (PC, TV og mobil). For å motarbeide dette er ett av grepene vi kan gjøre å gi barn tilgang til spennende lekesteder. Ettermiddagen til svært mange barn i dag er i stor grad organisert av voksne, og mange barn går på mange fritidsaktiviteter.

Dette kan være vel og bra, men jeg er opptatt av å understreke utelekens verdi for barn. Gjennom lek i sitt nærområde blir en kjent med og en får en identitet som er knyttet til sitt eget nærmiljø og sine lekesteder. Barna i undersøkelsen viste meg at de opplevde uteleken som helt unik.

Barna viste meg at de elsker sin lek og sine lekesteder utendørs. Deres lekeverden er svært betydningsfull for dem, det er her de opplever lykke. Gadamer sier det godt: en kan fanges av leken og i lek kan en glemme både tid og sted. Her er det barna som legger premissene, og da trenger ikke barn mestre alt det de må mestre i den voksenorganiserte aktiviteten.

Tanken om at barn må være med på organisert idrett for å være i fysisk aktivitet er ikke riktig. Den danske forskeren [Glen Nielsen viser at barn får beveget seg mer gjennom egeninitiert lek](#) enn de gjør i voksenorganisert aktivitet. Han oppfordrer også til at barn skal få leke i utfordrende lekeområder utendørs både på fritiden og i skoletiden.

Genuine erfaringer

Jeg var også sammen med disse 10 år gamle barna i skoletiden, og da i friminuttene og i skogen med klassen. Flere av dagene observerte jeg at noen av guttene i klassen lekte spionering. Den ene dagen løp de rundt omkring i skogen og fortalte meg at de spionerte på «Are», og de fortalte meg at de noen ganger hadde lag som spionerte på hverandre. Det kunne virke som om spioneringen var lite annet enn et godt påskudd for å kunne løpe rundt omkring i skogen uten mål og mening.

Jeg ser på guttenes ansiktsuttrykk at de er veldig fokuserte. De er fanget i leken når de løper, leken har ikke en bestemt retning. Plutselig snur den og tar en ny kurs. Steinsholt har skrevet mye spennende om lek, og han skriver: «Gjennom genuine erfaringer eller lek, enten det er noe vi “gjør” eller helst noe som “gjøres med oss”, endres vi på den måten at vi får en rikere forståelse og ikke minst selvforståelse. En slik selvforståelse bygger opp en ny frihet som vi føler oss hjemme i».

Frihet og glede

Er voksne i dag i for liten grad opptatt av hva som er spennende lek og lekesteder for barn? Frihet, letthet og glede gjennomsyrrer barnas kroppsspråk når de er på sine lekesteder. Leken sitter i deres kropp. De uttrykker at de elsker å trollbindes av leken. Leken er preget av gjentagelse, men de eksperimenterer også. De løper på kjente steder, men så forserer de den velkjente skrenten på en ny måte.

Barn i dag trenger fortsatt spennende lekesteder hvor de kan leke uorganisert igjen og igjen, hvor leken blir en del av barnas kropp. Det er svært uheldig bare å gi dem flate lekeplasser og innhegninger. Barn trenger utfordrende og frie lekeplasser.